

Trinit. (lib. 18, cap. 18, tom. 3, in pr.), unde et ipsi perditionis filii characterem bestiae habere dicuntur, ut patet Apoc. 13. Caritas autem non attribuitur Christo, sed magis Spiritui Sancto, secundum illud Rom. 5: Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis. Vel etiam Patri, secundum illud 2 ad Cor. ultimo: Gratia Domini nostri Jesu Christi et caritas Dei. Ergo videtur, quod character sacramentalis non sit attribuendus Christo.

Sed contra est, quod quidam sic definiunt characterem: Character est distinctio a characterem aeterno impressa animae rationali, secundum imaginem consignans trinitatem creatam Trinitati creati et recreanti, et distinguens a non configuratis secundum statum fidei. Sed character aeternus est ipse Christus secundum illud Hebr. 1: Qui cum sit splendor gloriae, et figura (vel character) substantiae ejus. Ergo videtur, quod character sit proprie attribuendus Christo.

Respondeo dicendum, quod sicut ex supra dictis patet (art. 1 hujus quaest.), character proprie est signaculum quoddam, quo aliquid insignitur, ut ordinatum in aliquem finem; sicut character insignitur denarius ad usum commutationum, et milites characterem insigniuntur, quasi ad militiam deputati. Homo autem fidelis ad duo deputatur. Primo quidem et principaliter ad fruitionem gloriae; et ad hoc insignitur signaculo gratiae, secundum illud Ezech. 9: Signa Tau super frontes virorum gementium et dolentium. Et Apoc. 7: Nolite nocere terrae et mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum. Secundo autem deputatur quisque fidelis ad recipiendum, vel tradendum aliis, ea quae pertinent ad cultum Dei, et ad hoc proprie deputatur character sacramentalis. Totus autem ritus Christianae religionis derivatur a sacerdotio Christi. Et ideo manifestum est, quod character sacramentalis specialiter est character Christi, cujus sacerdotio configurantur fideles secundum sacramentales characteres, qui nihil aliud sunt, quam quaedam participationes sacerdotii Christi, ab ipso Christo derivatae.

Ad 4 ergo dicendum, quod Apostolus ibi loquitur de consignatione, secundum quam aliquis deputatur ad futuram gloriam, quae fit per gratiam, quae Spiritui Sancto attribuitur, in quantum ex amore procedit quod Deus nobis aliquid gratis largiatur, quod ad rationem gratiae pertinet. Spiritus autem

Sanctus amor est, unde et 1 Cor. 12, dicitur: Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus.

Ad 2, dicendum, quod character sacramentalis est res respectu sacramenti exterioris, et est sacramentum respectu ultimi effectus. Et ideo dupliciter potest aliquid characteri attribui. Uno modo secundum rationem sacramenti, et hoc modo est signum invisibilis gratiae, quae in sacramento confertur. Alio modo secundum propriam rationem characteris, et hoc modo est signum configurativum alicui principali, apud quem residet auctoritas ejus ad quod aliquis deputatur, sicut milites, qui deputantur ad pugnam, insigniuntur signo ducis, quo quodammodo ei configurantur. Et hoc modo illi, qui deputantur ad cultum Christianum, cujus auctor est Christus, characterem accipiunt, quo Christo configurantur. Unde proprie est character Christi.

Ad 3, dicendum, quod characterem distinguitur aliquis ab alio, per comparisonem ad aliquem finem, in quem ordinatur qui characterem accipit, sicut dictum est (art. 1 hujus quaest.) de characterem militari, quo in ordine ad pugnam distinguitur miles regis a milite hostis. Et similiter character fidelium est, quo distinguuntur fideles Christi a servis diaboli, vel in ordine ad vitam aeternam, vel in ordine ad cultum praesentis Ecclesiae. Quorum primum fit per charitatem et gratiam, ut objectio procedit, secundum autem fit per characterem sacramentalem. Unde et character bestiae intelligi potest per oppositum, vel obstinata malitia, qua aliqui deputantur ad poenam aeternam, vel professio illiciti cultus.

COMMENTARIUS.

1. Hic articulus, quod attinet ad quaestionem in eo propositam et resolutionem ejus non indiget expositione; supponendum est enim, Christum esse supremum Pontificem ac ducem Christianae religionis, ejusque auctorem et institutorem; de quo late dictum est in 1 tomo hujus 3 part. Hinc ergo fit, ut omnes, qui sub hac religione militant, dicantur consignari signo seu characterem Christi, quia talis character a sacerdotio Christi manat, et nos illi specialiter subjicit et configurat. His ergo rationibus dicitur characterem esse Christi, ut Dei hominis, quia illi nos consignat, tanquam membra capiti, vel tanquam milites duci, ac Principi, et tanquam ministros summo Sacerdoti, ac principaliter ope-

ranti. Aliis vero rationibus potest etiam dici characterem Dei et totius Trinitatis, quatenus a tota Trinitate efficitur, et quatenus est spiritualis quaedam perfectio; est etiam quaedam Dei participatio; nihil igitur de hac denominatione amplius dicendum superest.

2. Solum est in hoc articulo notanda solutio ad 1, in qua D. Thomas explicat verba Pauli ad Ephes. 4: Nolite contristare Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis, et dicit, intelligenda esse de consignatione per gratiam, per quam homo deputatur ad futuram gloriam; gratia enim (inquit), quae ex amore divino procedit, Spiritui Sancto appropriatur. Ex qua expositione et ratione ejus sequitur, eodem modo exponenda esse similia verba ad Ephes. 1: In quo et credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus hereditatis nostrae; et utriusque loci expositio est satis probabilis, ut patet ex dictis in commentario art. 1, et ex Chrysostomo, qui in hunc modum videtur explicare hanc consignationem, Homil. 2 in ad Ephes. dicens: Obsignavit ad hoc, ut ad futuram hereditatem sorte adsciscantur; et infra: Obsignati sunt et Israelitae, sed circumcissione, quemadmodum pecudes; obsignati sumus et nos, sed Spiritu, utpote filii; quid est Spiritu promissionis? Videlicet, quod Spiritum juxta promissionem accepimus; et Homil. 14 in illa verba: In quo signati estis: Hic (inquit) Spiritus nos regalem esse gregem ostendit; hic nos ab omnibus prioribus vitae actibus cohibuit; hic non est passus ut conjuncti essemus illis, qui irae Dei sunt obnoxii. Videtur ergo, per hoc signum intelligere gratiam et charitatem, quae distinguit inter filios Dei, et filios perditionis; et Theodoretus, ad Ephes. 4, sic exponit praedicta verba: Sanctissimi Spiritus gratiam adepti estis, et addit: Illud autem, Signati estis, simile est dicto prophetico: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, pro eo quod est veluti quoddam signaculum, Spiritus donum accepistis; illud autem vocat promissionem, quia promittit Dominus se missurum gratiam Spiritus; et eodem fere modo exponit Theophylactus, et OEcumen.; et expresse Hieronymus, ad Ephes. 4: Signaculum Dei est, ut quomodo primus homo conditus est ad imaginem et similitudinem Dei, sic in secunda regeneratione quicumque Spiritum Sanctum fuerit consecutus, signetur ab eo, et figuram conditoris accipiat; et similia repetit cap. 4. Denique haec est frequentior apud caeteros Pa-

tres, Amb., Anselm., Haym., atque eundem D. Thom. Solum potest illi objici, quia non videtur ratio, cur in art. 1, exposuerit locum 2 ad Cor., de signatione per characterem, hic vero non exponat locum ad Ephes. de eadem signatione; nam in utroque loco fit mentio Spiritus, et characterem etiam, quatenus est donum gratuitum, potest Spiritui Sancto attribui. Dico ergo, quamvis haec expositio vera sit et sufficiens, non esse tamen rejiciendum, quin possint haec testimonia exponi de characterem, nam fere omnes dicunt, Paulum ibi loqui de signatione spirituali, quae in baptismo accipitur, per quam efficitur grex Christi, ut Chrys. et Theodor. expresse dixerunt; haec autem consignatio, quamvis perfecte et consummate fiat per gratiam, tamen proxime fit per characterem, quo ita consignamur, ut etiam ablata gratia, ratione illius pertineamus ad gregem Christi; et hoc etiam confirmat illa antithesis circumcissionis, quia illa imprimebat signum in corpore; baptisimus vero imprimit in anima.

ARTICULUS IV.

Utrum character sit in potentiis animae, sicut in sub-
jecto (4, dist. 4, q. 1, art. 1, cor., et art. 3, q. 3).

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod character non sit in potentiis animae, sicut in subjecto. Character enim dicitur esse dispositio ad gratiam. Sed gratia est in essentia animae, sicut in subjecto, ut in secunda parte dictum est (1. 2, quaest. 110, art. 4). Ergo videtur, quod character sit in essentia animae, non autem in potentiis.

2. Praeterea, potentia animae non videtur esse subjectum alicujus nisi habitus, vel dispositionis. Sed character ut dictum est (art. 2 hujus quaest.), non est habitus, vel dispositio, sed magis potentia, cujus subjectum non est nisi essentia animae. Ergo videtur, quod character non sit, sicut in subjecto, in potentia animae, sed magis in essentia ipsius.

3. Praeterea, potentia animae rationalis distinguuntur per cognitivas et appetitivas. Sed non potest dici, quod character sit tantum in potentia cognitiva, neque etiam tantum in potentia appetitiva (quia non ordinatur neque ad cognoscendum tantum, neque ad appetendum); similiter etiam non potest dici, quod sit in utraque, quia idem accidens non potest esse in diversis subjectis. Ergo videtur, quod character non sit in potentia animae sicut in subjecto, sed magis in essentia.

Sed contra est, quod sicut in præmissa definitione (art. præced., in argum. Sed contra) characteris continetur, character imprimitur animæ rationali secundum imaginem. Sed imago Trinitatis in anima attenditur secundum potentias. Ergo character in potentiis animæ existit.

Respondeo dicendum, quod sicut dictum est (art. præced.), character est quoddam signaculum, quo anima insignitur ad suscipiendum, vel aliis tradendum ea, quæ sunt divini cultus. Divinus autem cultus in quibusdam actibus consistit. Ad actus autem proprie ordinantur potentia animæ, sicut essentia ordinatur ad esse. Et ideo character non est sicut in subjecto in essentia animæ, sed in ejus potentia.

Ad 1 ergo dicendum, quod subjectum alicui accidenti attribuitur secundum rationem ejus ad quod propinque disponit, non autem secundum rationem ejus ad quod disponit remote vel indirecte. Character autem directe quidem et propinque disponit animam ad ea quæ sunt divini cultus exequenda; et quia hæc idonee non fiunt sine auxilio gratiæ (quia ut dicitur Joan. 4: Eos qui adorant Deum, in spiritu et veritate adorare oportet), ex consequenti divina largitas recipientibus characterem largitur gratiam, per quam digne impleant ea ad quæ deputantur. Et ideo characteri magis est attribuendum subjectum, secundum rationem actuum ad divinum cultum pertinentium, quam secundum rationem gratiæ.

Ad 2, dicendum, quod essentia animæ est subjectum potentia naturalis, quæ ex principiis essentia procedit. Talis autem potentia non est character, sed est quædam spiritualis potentia, ab extrinseco adveniens. Unde sicut essentia animæ, per quam est naturalis vita hominis, perficitur per gratiam, qua anima spiritualiter vivit, ita potentia naturalis animæ perficitur per spiritualem potentiam, quæ est character. Habitus enim et dispositio pertinent ad potentiam animæ, eo quod ordinantur ad actus, quorum potentia sunt principia. Et eadem ratione, omne, quod ad actum ordinatur, est potentia tribuendum.

Ad 3, dicendum, quod sicut dictum est (in corp. art.), character ordinatur ad ea, quæ sunt divini cultus. Qui quidem est quædam fidei protestatio per exteriora signa. Et ideo oportet quod character sit in cognitiva potentia animæ, in qua est fides.

COMMENTARIUS.

In corpore articuli docet D. Thomas characterem esse in potentia animæ, quia ordinatur ad cultum Dei, qui in actibus consistit; ad actus autem potentia proxime ordinantur; ergo etiam character erit proxime in potentiis. In solutione vero ad 3, explicat D. Thom. hanc potentiam, in qua character residet, esse intellectum, in quo est fides. Sed hæc doctrina D. Thomæ magnam continet difficultatem, et ideo in sequenti disputatione latius discutienda est.

DISPUTATIO XI.

DE NATURA, AC NECESSITATE CHARACTERIS.

In præcedentibus disputationibus dictum est de effectibus gratiæ sanctificantis, qui sub aliqua ratione generales sunt, et communes omnibus sacramentis; sequitur, ut dicamus de quodam effectu, qui, licet sit proprius sacramentorum novæ legis, non tamen est omnibus communis, qui dicitur character, de quo videndum est, an sit, et quid sit, et inde facile constabit, quas proprietates, effectus, ac utilitates habeat.

SECTIO I.

Quænam sacramenta characterem imprimant.

1. *In sacramentis veteris legis nullus fuit spiritualis character.* — Ut ab his, quæ sunt clariora, incipiamus, primum omnium certum sit, in sacramentis legis veteris et naturæ non fuisse aliquem spiritualem characterem animæ impressum. Ita docet D. Thomas hic, art. 1, ad 3, et cæteri Theologi, et colligitur ex Chrysostomo in verbis illis nuper citatis ex Homil. 2 in ep. ad Ephes. : *Obsignati sunt et Israelitæ, sed circumcissione, quemadmodum pecudes.* Ubi sentit, illud signaculum fuisse tantum corporale, et non spirituale. Ratio vero est, quia in illis sacramentis per se nullus spiritualis effectus conferebatur per modum operis operati, ut supra dictum est; et, si interdum gratia dabatur, erat solum ob necessitatem parvulorum, quibus non erat necessarius character, sicut nec adultis. Præterea ratio sumi potest ex characterem, ut per illum deputantur homines ad cultum Dei. Nam in lege naturæ hic cultus non erat de-

terminatus, etiam quoad cæremonias externas, sed arbitrio hominum determinabatur, et ideo non oportebat aliquo speciali characterem divinitus infuso designari homines ad hujusmodi cultum, sed per fidem vel charitatem satis determinabantur. In lege autem veteri, quamvis cultus esset determinatus quoad externas cæremonias, tamen nullam habebat spiritualem virtutem, et ideo non oportebat imprimi characterem spiritualem. Nam ad deputandum illum populum ad usum passivum (ut sic dicam) sacramentorum illius legis, sufficiebat corporalis character circumcissionis, ut Chrysostomus dixit. Ad usum vero activum, qui convenit sacerdotibus, sufficiebat externa consecratio, præter carnalem originem ex Levi, per quam distinguebatur tota Levitica tribus a reliquis. Nam sicut in illis sacerdotibus non erat proprie potestas ad spirituales effectus, ita nec illis fuit necessarium spirituale signaculum. Solus Scot., 4, d. 6, quæst. 9, inter Scholasticos, docuit, per circumcissionem impressum fuisse characterem. Gab. ibi, quæst. 2, art. 35, dub. 5, dicit, neutrum probari posse. Tamen hoc ipsum satis esse deberet, ut nemo affirmaret, circumcissionem impressisse characterem, quia, cum sit effectus supernaturalis, et nulla auctoritate, vel satis probabili ratione ostendi possit, non est pro libito confingendus; præterquam quod ratio facta, et auctoritas Chrysostomi et D. Thomæ satis contrariam partem persuadeant.

2. *Sacramenta novæ legis non omnia characterem imprimunt.* — *Prima objectio.* — *Secunda.* — *Responsio.* — Secundo statuendum est pro certo, non omnia sacramenta novæ legis imprimere characterem, nam quatuor ex illis, scilicet Eucharistia, penitentia, extrema unctio, et matrimonium, characterem non imprimunt. In hoc conveniunt omnes Theologi. Et colligitur ex Conciliis Trident. et Florent. Quia licet expresse non negent, hæc quatuor sacramenta imprimere characterem, tamen dum de tribus aliis affirmant, de aliis tacite negant; maxime, quia dicunt inde habere alia sacramenta, ut iterari non possint. Unde sumitur a posteriori ratio. Nam hæc quatuor sacramenta iterabilia sunt; ergo non imprimunt characterem. Præterea, cum character sit res supernaturalis, et valde occulta nobis, ubi non cogit sufficiens auctoritas aut evidens necessitas, ponendus non est. Quod autem hæc quatuor sacramenta characterem imprimant, nulla

auctoritas docet. Necessitas nulla est. Quia per ea non deputantur homines specialiter ad cultum Dei, sed tantum sunt ipsa quidam speciales actus divini cultus, ordinati ad speciales effectus, ut pœnitentia ad remissionem actualium peccatorum; Eucharistia ad nutritionem charitatis, quæ hoc etiam habet speciale, quod non solum non ordinatur ad alia sacramenta, verum potius cætera ad ipsam, ut ad finem referuntur. Similiter extrema unctio instituta est ad juvandum et purificandum hominem (ut sic dicam) in mortis periculo constitutum. Unde ordine executionis dici potest ultimum sacramentorum omnium. Matrimonium denique ordinatur ad juvandos homines in oneribus matrimonii. Unde non characterem indiget, sed gratia et auxilio. Objici vero potest, quia inter congruentias seu utilitates characteris, quas Theologi afferunt, una est, quia congruum est, ut sacramenta a nullo recipiantur, quin habeant in illo aliquem effectum, etiam si ipse obicem ponat; ergo oportet, ut omnia efficiant characterem, quia, cum non conferant gratiam homini ponenti obicem, si nec characterem imprimerent, nullum effectum in eo haberent. Altera conjectura est, quia oportet, ut disponant subjectum ad recipiendum formam perfectam, qualis est gratia. Hæc autem duplex congruentia in prædictis quatuor sacramentis locum habet. Propter hanc rationem quidam Theologi antiqui dixerunt hæc sacramenta, quamvis characterem non imprimant, efficere tamen ornatum quemdam, qui est dispositio ad gratiam. Sed hæc sententia in superioribus rejecta est, quia nullum habet fundamentum, neque in Scriptura, nec in Patribus, nec explicari potest quæ sit necessitas, vel ratio, aut finis fingendi hujusmodi ornatum. Nec illæ congruentiæ veræ sunt. Nulla enim est necessitas, quod omnia sacramenta conferant aliquid homini etiam ficto. Nec gratia indiget alia dispositione præter eam, quæ in actibus hominis consistit, nec propter has causas ponitur character, ut jam dicemus.

3. Quæstio ergo superest de aliis tribus sacramentis; hæretici enim negant etiam per illa sacramenta imprimi characterem; ita tenuit Witleph., ut refert Walden., tom. 2 de Sacram., c. 109, et idem docent omnes hæretici hujus temporis, Luther., Calv., et alii. Scholastici vero quidam verbis admittunt characterem, re tamen negant, ut de Durando videbimus sect. seq. Alii dubitare